

KADDISH BY ONE OR BY ALL/Yehoshua Grunstein

Once Upon a Time

שו"ת מהר"ם מינצ'ו [פ] יען אשר ראיתי בכמה מקומות, יש חילוקים בין תושב ובין אורח בקדיש יתום ובתפילה תוך י"ב חדש למיתת אב או אם;

יש מקומות, מנהגם תושב דוחה את האורח מלהתפלל ולומר קדיש יתום, כ"א פעם ראשונה.	וכן יש יתר חילוקים, מי שהוא תוך ז' או תוך ל" או תוך י"ב חדש,	וכן מי שבא לו יום שמת בו אב או אם, איזה מהן קודם ומי נדחה מפני מי.	יש מקומות מנהגם דמשפט אחד לגר ולאזרח הארץ,
--	--	--	--

לכן נתבקשתי פה מאת ק"ק בבנבערק, לסדר הדבר כדי דלא אתי לאנצויי, וכן הוא ראוי ונכון, כי תמיד בא אילו חילוקים; זה אומר בכה זה אומר בכה. ולא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה, י"א בכה מנהגא וי"א בכה מנהג, ולפעמים נתבטן התמיד ע"י כן. ואיכא נמי טירחא דציבור לעכבם עד שיפושר, ... על כן אבא לסדר הדבר אי"ה.

ביאור הלכה [שם] - קונטרס מאמר קדישין בו יבואר דיני קדיש בקיצור... חמשה חילוקים הם באמירת קדיש ואלו הם:

- (1) בן שבעה
- (2) ובן שלשים
- (3) ובן י"ב חודש
- (4) ויום הפסקה [דהיינו שפוסק בו מלומר קדיש]
- (5) ויאצ"ט.

...וטעם חלוקות אלו ומדרגתם נראה שיסודו חז"ל לפי מדת הדין המתוח והקדיש הוא להגין. ולכך;

1. שבעה ימים הראשונים צריך יותר רחמים וזכות.
2. ושלשים צריך יותר רחמים מי"ב חודש.
3. ויא"צ הוא משני טעמים: א-או דבאותו יום איתרע מזלו של אבל כמ"ש הלבוש ביו"ד סימן ת"ב ס"ב, ב-או כדי שיהיה נחת רוח לאביו ולאמו להגין עליהם ולכפר לנפשם.
4. ויום הפסקה נהגו האבלים לתת לו כל הקדישים משום דכיון דנהגו להפסיק חדש קודם ובשביל שמוותר להם חדש ימים נתנו לו קדימה זו. ומהאי טעמא אינו קודם לדחות ליא"צ ולבן שלשים, כי אינם משתכרים כלום על ידו דבלא"ה יש להם דין קדימה עליו.... מי שיש לו זכות יותר לענין קדיש... יש לו זכות לענין התפלה להתפלל ג"כ לפני העמוד... אם יש שני אבלים שוים... יטילו גורל

Today

<p>שו"ת חתם סופר [או"ח א/קנ"ט] - ... מה שראיתי במהריעב"ץ... שאינו רוצה להטריח את עצמו בדיני קדיש... כי יותר נוח מנהג הספרדים שכלם אומרים אותו ... ותמיה על אבותינו אשר להם התורה בירושה מעולם... ואיך נחשוד אותם שקלקלו ועוותו הדרך?... ולפי הנ"ל... במה שהוא מזכה הציבור שעונים אחריו אמנים... שנעשה הוא סרסור לצבור עי"ז מזכה אבותיו, נמצא מנהגינו יפה כחו! כי אם יאמרו הרבה בבת אחת, מ"מ אין הגורם אלא אחד מהם האומר קדיש ואידך נעשה מסייע ואין בו ממש</p> <p>הרב שלמה איגר [הישיבה הרמה בפייורדא ב', עמ' 455, הערה 115] - וכבר מחיתי מה שהחלו באיזה בה"כ שכל אבל יאמרו יחד קדיש... וברור בעיני שמה שהורה אז א"מ ז"ל שיגידו כולם יחד קדיש התפלה, לא שהי' לרצונו כן, אלא שסמך להתיר איסור קצת מ' [=משום] צורך ההמוני בעת החאלרי, וסמך על מה שנמצא כיוצא בזה בנר יא"צ שכבה.</p>	<p>ר' עקיבא איגר [הישיבה הרמה בפייורדא, ב', עמ' 455, הערה 114 מ"פסקים ותקנות רעק"א, עמ' ס"ג-ס"ד] - בחודש אב תקצ"א שהחל הנגף פה בעו"ה בחולי קאלירע, והיו הרבה אבילים לאמירת קדיש, ותקנתי שהאבילים יאמרו ביחד הקדישים, וכה הי' משך שנה תמימה, וככלות השנה בר"ח אב תקצ"ב שסר [החולי] בעזתי, תקנתי שלא יאמרו יחד הקדישים, זולת בכל יום פעם א', דהיינו תפלת קדיש שלאחר תפלת שחרית יאמרו האבילים ביחד, אבל לא שארי קדישים, ועי"ז לא ימצא אופן שיהי' האבל נמצע מלומר קדיש פ"א בכל יום, וכה יהי' וכה יקום לעולם בעזתי</p>	<p>שו"ת חתם סופר [יו"ד ב/שמ"ה] - אך נ"ל דהנה מנהג הספרדים כל הקדישים אומרים כל האבלים בפ"א ועל כולם עונים הקהל יש"ר, והגאון מהו' יעב"ץ בסידור שלו כ' אינו מטפל בדיני קדיש, כי נכון מנהג הספרדים שיאמרו כולם בפ"א, וכן אנו נוהגים פה בבית מדרשינו ב"קדיש דרבנן" שאומרים כל הבחורים האבילים בפ"א ולפעמים גם בב"ה כשיש שום פלפול בין האבילים אומרים שניהם ומה בכך.</p> <p>קיצור שולחן ערוך [כ"ו/י"ח] - כשיש הרבה אבילים רחמנא ליצלן, אזי כדי שלא יבא לידי קטטות ומריבות, נוהגין בהרבה מקומות שאומרים ב' או ג' ביחד.</p> <p>שו"ת ציץ אליעזר [י"ד/י"ג] - ולא אמנע לבסוף להמליץ על מנהג הספרדים ועל המקומות שהנהיגו כמוהם לומר הקדיש כל החייבים ביחד.</p> <p>פתחי תשובה [יו"ד ש"ע/י"ג] - עי' בשו"ת דברי אגרת 2 סי' ז' שהוא ז"ל במדינתו תיקן שכל האבילים יאמרו כולם קדיש יחד ע"ש טעמו ונימוקו.</p> <p>גשר החיים [ל"ו/י"ג, עמ' רפ"ה] - וזו רעה חולה ראיתי, שישנם אבילים מתקוטטים ועושים מחלוקת בביהכ"נ בשביל הקדיש! הלא כל מטרת הקדיש היא לתקן את עון חה"ש ולקדש ש"ש, לבסוף על ידו אדרבה מוסיפין ח"ו חה"ש.</p>
--	--	---

רבי משה מינצ'ו, 1415-1480.

2, R. Menachem Mendel Steinhardt, 18th century Germany, 1/3 members of the body governing Jewish congregations of Westphalia, published this pamphlet in 1812, which justified ritual innovations introduced by this body, amongst them lifting the ban on *kitniyot* on Pesah and abolishing the practice of *Hoshanot* and *hibut arava*

The Problem

מסכת מגילה דף כ"א עמוד ב' - תנו רבנן: בתורה אחד קורא ואחד מתרגם... ובנביא אחד קורא ושנים מתרגמין...
הסבר רש"י [ד"ה ובלבד שלא יהא אחד] - וכל שכן שאין שנים קורין, וטעמא משום דתרי קלי לא מישתמעין.
הרמ"א [או"ח רפ"ד/ה] - ושנים לא יאמרו ההפטרה בפעם אחת, דתרי קלי לא מישתמעין.